

CENTER
for Ukrainian and European
Scientific Cooperation

Центр
українсько-європейського
наукового співробітництва

Одеська національна
музична академія
імені А. В. Нежданової

ГО «Музикознавці
України у світовій
культурі» (МУУСК)

Всеукраїнське науково-педагогічне підвищення
кваліфікації у галузі мистецтвознавства,
музикознавства, музичної педагогіки

**МУЗИКА В СИСТЕМІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ:
ВЗАЄМИНИ ТА ПРОТИДІЇ**

15 березня – 23 квітня 2021 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

Організаційний комітет:

Олійник Олександр Леонідович, кандидат мистецтвознавства, професор, народний артист України, ректор Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової;

Самойленко Олександра Іванівна, доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової роботи Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової; голова ГО «Музикознавці України у світовій культурі»;

Оганезова-Григоренко Ольга Вадимівна, доктор мистецтвознавства, професор кафедри сольного співу Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової, народна артистка України;

Осадча Світлана Вікторівна, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри історії музики та музичної етнографії Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової;

Черноіваненко Алла Дмитрівна, кандидат мистецтвознавства, професор Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової;

Майденберг-Годорова Кіра Ісааківна, кандидат мистецтвознавства, доцент, член Національної спілки композиторів України, Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової; композитор.

Музика в системі мистецької освіти: взаємини та протидії :

М89 матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації у галузі мистецтвознавства, музикознавства, музичної педагогіки, м. Одеса, 15 березня – 23 квітня 2021 р. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 308 с.

ISBN 978-966-992-518-3

У збірнику представлено матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації у галузі мистецтвознавства, музикознавства, музичної педагогіки «Музика в системі мистецької освіти: взаємини та протидії», яка відбулась 15 березня – 23 квітня 2021 р.

УДК 78:372.87(063)

ISBN 978-966-992-518-3

© Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, 2021

© ГО «Музикознавці України у світовій культурі» (МУУСК), 2021

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2021

6. Офіцинський В. Діяльність «Об'єднання праці українського студентства» за матеріалами журналу «Студентський прапор» (1943–1944). Українські землі в роки Другої світової війни: Наук.-метод. зб. матер. конференції (Ужгород, 19 грудня 1997 р.) / Упоряд. В. Мельник і Р. Офіцинський. – Ужгород: Патент, 1998. – С. 141–161.

МУЗИКОЗНАВЧА ЕКСПЛІКАЦІЯ: МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ

Хмелевська І. О.

*викладач кафедри музичного мистецтва і хореографії
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського
м. Одеса, Україна*

У світлі спрямованості сучасної мистецької освіти на всебічний розвиток особистості доцільно визначити необхідність зміцнення її художньо-інформаційної основи, яку складають музикознавчі дослідження. Як було слушно зазначено О. Самойленко, «... музикознавчий дискурс дозволяє актуалізувати та розглянути широке коло явищ поза музичною реальністю». Серед таких явищ соціокультурні феномени, ціннісні орієнтири, антропософічні винайдення, втілені в музичному тексті як у художньо-культурному артефакті. У зв'язку з цим опора в мистецько-педагогічному процесі на погляди музикознавців стосовно художніх явищ та феноменів, які, певним чином втілюють феномени буття та мислення, сприяє реалізації розвивально-виховного потенціалу музичного мистецтва.

Розглядаючи феномен музикознавчого дискурсу звернемо увагу на діалогічність, що лежить у його основі. Означена діалогічність кореспондується з такими основоположними та глобальними, для музичного мистецтва, явищами як інтерпретація, художня комунікація та художній наратив. Досліджуючи проблематику музикознавчого діалогу О. Самойленко визначає, що інтерпретація у сучасному музикознавстві, набуваючи культурологічної спрямованості, з одного боку, висвітлює суб'єктивні та соціокультурні контексти, а з іншого – характеризується тенденцією до «...охудожнення» словесних формулювань» [2, с. 9]. Отже, музикознавчий дискурс стає певною творчою формою, художність якої слугує додатковим засобом виразності, яка наближує сприймаючого до усвідомлення сенсів мистецького твору та, головне, до істинного естетично-емоційного переживання, без якого неможливим є таке усвідомлення.

Окреслене набуває особливого значення в площині педагогіки мистецтва, домінантною формою художньо-вербальної комунікації якої є художньо-педагогічний наратив. У світлі висловленого, актуальності набуває формування здатності майбутніх викладачів мистецьких дисциплін складати такий наратив на основі ідей та концепцій, висловлених у ході музикознавчого дискурсу. Комплекс таких ідей та відповідних висновків функціонує як експлікація до розуміння мистецьких явищ, яка має становити основу художньо-педагогічного наративу в мистецько-освітньому процесі.

У даному контексті привертають увагу музикознавчі експлікації, створені на засадах актуалізації міждисциплінарних та полікультурних контекстів. У площині музикознавчих досліджень окреслюється ракурс бачення, який уможливує створення яскравого емоційно-естетичного враження шляхом висвітлення синкретичних засад художньо-стильового генезису. Зокрема, у розвідках В. Жаркової висвітлено підхід, у межах якого *розуміння* в мистецькому сприйнятті та аналізі розглядається як інтегральний феномен, що забезпечується формуванням комплексу взаємореферентних усвідомлень. Зокрема, вчена висвітлює унікальні, за своїм художнім значенням, взаємозв'язки, що сформувалися між поезією та музикою на межі XIX та XX століть та втілилися, зокрема, в творчості К. Дебюссі та М. Равеля. В. Жаркова висвітлює інноваційний, за вимірюванням тих часів, підхід до синтезу поетичного та музичного, який проявився прагненням композиторів знаходити спільне між музикою та поезією не в синтаксисі художньої тканини творів а в площині буття художніх образів. Слід звернути увагу на художність розгортання вченою мистецтвознавчого дискурсу навколо даного питання, використання виразних метафор, як-от «...ажурне сплетіння смислів віршованого і музичного текстів», «...духовний рух від музики до музики крізь поезію» тощо [1, сс. 4; 5]. Такий художній наратив, з одного боку, дозволяє виразно розкрити образний пласт досліджуваної теми, а, з іншого, викликає емоційний відгук та неабиякий інтерес до порушеної проблематики.

Аналізуючи художньо-комунікативний потенціал художнього наративу, заснованого на музикознавчій експлікації, доцільно звернути увагу на катартичний аспект. Слід зазначити, що інтерес до сакральних тем, зокрема до тематики трагізму та смерті, певним чином проявлявся в музичних творах різної жанрово-стильової спрямованості. Отже, дані теми, наряду із пошуком смислу життя та невідворотністю рока, є перманентно актуальними для людини, що й зумовлює функціонування алгоритму художньо-естетичного переживання, вищою формою якого є катарсис. Визначений Аристотелем та досліджений Л. Виготським, Л. Бахтіним, іншими вченими, процес глибинного художнього переживання ініціюється входженням художнього дискурсу в коло

інтересів певного покоління, отже, певної культурологічної епохи. Безумовно, в процесі еволюції людське сприйняття стає гострішим а думки сміливішими, що зумовлює необхідність пошуку відповідної змістовності художнього діалогу. З огляду на зазначене, художній наратив, спрямований на сприйняття сучасного покоління, має урахувати певні реалії актуального інформаційного простору. Окреслений ракурс слушно представлено у працях М. Севериної. Так, учена, досліджуючи феномен функціонування архетипу в мистецтві, пропонує катартичне та, разом з цим, осучаснене прочитання архетипу «Тиші», засноване на доторканні до «сокровенного» (за М. Гайдеггером) в душі кожного під час художньої комунікації із мистецьким твором. Використовуючи художньо-яскраві вислови, зокрема, характеризуючи тишу як таку, що під час її прослуховування «...ми приходимо до розуміння єдиної, загальносвітової священної прамови духу, що зв'язує час і простір», учена майстерно презентує еволюцію розуміння сакрального сенсу згаданого архетипу [3, с. 37].

Як можна побачити, «недомовленості» у творах імпресіоністів і символістів та архаїчна Тиша, що стає особливим засобом виразності у творах постмодернізму, актуалізує феномен таємничості. Усвідомлення можливості доторкнутися до таємничого, сакрального, під час художньої комунікації, спонукає замислитися над невимовним – тим, що пізнається у хвилини найвищої емоційної напруги, яку людина переживає, занурюючись, і розумом, і душею, у художнє переживання. І, звичайно, найвищим почуттям, яке переживається у спілкуванні з мистецтвом, є духовне. Той, хто доторкнувся до такого почуття, знає, що тільки духовне переживання надає можливість побороти самотність та спустошення, відчутти гармонію буття.

У певному ракурсі окреслене розглянуто в працях С. Осадчої. Можна стверджувати, що висвітлення вченою потрібної взаємодії «естетичного, етичного та фідеїстичного» в мистецькому творі конгруентно сприяє осягненню взаємодії у людській свідомості феноменів розуміння, знання та віри. Слід звернути увагу, що актуалізація поняття фідеїзму передбачає визначення верховенства у цій тріаді саме віри, як стану, що пов'язує людину з надсвідомим. Можна сказати, що трансцендентна сутність віри зумовлює її метаможливості визначати спрямованість особистості, її мислення, ціннісні орієнтації. При цьому, за визначенням С. Осадчої, саме музика, як сфера відкритих меж розуміння, які припускають неконвенційність сприйняття, є «...головним носієм фідеїстичних ідей...» [4, с. 209].

Отже, художньо-педагогічний наратив, заснований на музикознавчій експлікації, потенційно володіє особливими можливостями щодо розвитку духовності особистості через пробудження її художньо-емоційних переживань, активізацію

дивергентного мислення, трансцендентних почуттів. Окреслене зумовлює важливу роль музикознавчої експлікації в мистецькій освіті, адже реалізація художньо-комунікативного потенціалу педагогічного нарративу, заснованого на такій експлікації, сприяє автентичній інкультурації особистості та її гармонійному розвитку.

Література:

1. Жаркова В. Б. Рождение музыки из духа поэзии Стефана Малларме («Три поэмы Малларме» Клода Дебюсси и Мориса Равеля). *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2015. Вип. 116. С. 3-13.

2. Самойленко О. І. Діалог як музично-культурологічний феномен: методологічні аспекти сучасного музикознавства: автореф. дис... д-ра мистецтвознав.: 17.00.03; Нац. муз. акад. ім. П. І. Чайковського. Київ, 2003. 36 с.

3. Северинова М. Архетип Тиші: запитання сучасності чи відповідь вічності?! *Музичне мистецтво і культура. Науковий вісник ОДМА імені А. В. Нежданової*. 2012. Вип. 15. С. 35-44.

4. Осадчая С. Триада эстетического – этического – фиденстического как основополагающий принцип музыкальной культуры. *Музичне мистецтво і культура. Науковий вісник ОДМА імені А. В. Нежданової*. 2014. Вип. 19. С. 202-211. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mmik_2014_19_23 (дата звернення 21.04.2021)

ДОБРЕ ЗАБУТЕ «СТАРЕ» – СПРОБА АДАПТАЦІЇ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ ЙОГАННА ЙОАХІМА КВАНЦА ДЛЯ РОБОТИ З УЧНЯМИ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ

Ходан З. А.

*пошукувач кафедри флейти факультету оркестрових
та ударних інструментів*

*Львівська національна музична академія імені Миколи Лисенка,
викладач відділу духових та ударних інструментів (клас флейти)
Львівський державний музичний ліцей імені Соломії Крушельницької
м. Львів, Україна*

Серед викликів роботи з учнями старших класів (чи студентів початкових курсів) в будь-якому спеціалізованому музичному навчальному закладі є пошук не лише індивідуального підходу, а й методу опанування окремих елементів музичної мови в характерній для того чи іншого стилю манері. Один із шляхів пошуку такого ключа –